

บทที่ ๑๐

ข้อบกพร่องของภาษาและการทิ้งเหตุผล

ภาษาเป็นสิ่งจำเป็นของมนุษย์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิด ซึ่งนำไปสู่การพิจารณาหาเหตุและผล แต่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้นต้องพบกับเงื่อนไขของภาษา ที่นำไปสู่การบิดเบือนจากความหมายที่ต้องการถ่ายทอดความคิด อีกทั้งภาษายังสามารถกระตุ้นให้ผู้ฟังคิดในทิศทางที่ตรงกันข้าม ไม่ตรงกับคำพูดหรือความหมายที่สื่อข้อความ ซึ่งเราเรียกว่า "ข้อบกพร่องของภาษา" และยังมีการใช้ภาษาที่ไม่รัดกุม หรือประมวลเหตุผลไม่รอบคอบ ซึ่งเรียกว่า "การทิ้งเหตุผล" ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเข้าใจผิดกันได้ ข้อบกพร่องเหล่านี้สามารถจัดเป็น ประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ

๑. ข้อบกพร่องจากความหมายของคำ
๒. ข้อบกพร่องของการสรุปผล
๓. การสรุปผิด
๔. การทิ้งเหตุผล

๑. ข้อบกพร่องจากความหมายของคำ

คำหรือข้อความแต่ละข้อความมีความหมายในตัวเอง เช่น ไม้ นก มะเขือ ฯลฯ แต่เมื่อเรานำไปจัดเป็นรูปประโยคและตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงความหมายที่แท้จริงของคำ หรือตั้งใจที่จะใช้คำพูดเบี่ยงเบน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดการตีความไปด้วยนั้น จัดว่าเป็นข้อบกพร่องในแง่การให้ความหมายของคำ ได้แก่

๑.๑ คำย้อมสี และการตั้งสมญา

เป็นการให้ความหมายของสิ่ง ๆ หนึ่ง และใส่ความหมายแบบตีค่าไปในคำนั้น ๆ ด้วย บางครั้งก็นำมาใช้ในการตั้งฉายาของบุคคลอื่น เช่น สากกะเบือ... โฆษกสากกะเบือ, ฝ่ายซ้าย-ฝ่ายขวา, นายมะเขือเผา, เฒ่าหัวงู, ไบเม็ตโกนอาบนํ้าผึ้ง ฯลฯ

PY 107

89

PY 107

89

ฝ่ายซ้าย-ฝ่ายขวา, นายมะเขือเผา, เฒ่าหัวงู, ไบเม็ตโกนอาบนํ้าผึ้ง ฯลฯ

๑.๒ คำกำกวม

เป็นการให้ความหมายมากเกินไปจนทำให้คำนิยามได้ชัดเจน เช่น ขับรถเร็ว, หินก้อนใหญ่, อากาศร้อน, พูดมาก, คนสวย, ความเหมาะสม, บางรัก...บอบบาง, บางพลัด, ดี ฯลฯ

๑.๓ คำความหมายหลายนัย

หมายถึงคำคำหนึ่งที่ใช้ได้หลายความหมาย เช่น ตาเจ็บ, ตาผมออกเดินทุกเช้าจึง
แข็งแรง ซึ่งคำว่า ตา อาจจะหมายถึง อวัยวะที่ใช้อุ้ดูได้ หรือสามีมียายก็ได้
ตากลม อาจจะหมายถึง ตาก-ลม หรือตา-กลมก็ได้
นกเขาสวยไหม อาจมีความหมายคือ นก-เขาสวยไหมหรือ นกเขา สวยไหม
ขนมหวานไหมคะ ! เป็นประโยคที่ชักชวนให้ผู้นั่งซื้อขนม หรือ อาจเป็น
ประโยคคำถาม

๑.๔ การซ้ำความ

เป็นการใช้ความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเข้าไปตัดสินปัญหาต่าง ๆ และความเชื่อนั้นมี
ลักษณะที่มีความเป็นเหตุ เป็นผลอยู่ในตัว เช่น

"เธอควรทำอย่างนี้เพราะเป็นสิ่งที่ควรทำ"

"ความถูกต้องก็คือ ความถูกต้องจะผิดไม่ได้"

ในบางครั้งการซ้ำความก็เป็นการแปลความหมายของ คำตรง ๆ เช่น

"แจกันใบใหญ่ของคุณลุงเป็นของเก่าเพราะ เก็บไว้นานมาก"

หรือในบางครั้งก็เป็นการอ้างแบบวงกลม คือ อ้างประโยคที่หนึ่งว่า เป็นเหตุของประโยคที่สอง
แต่ถ้าถามกลับว่าประโยคที่หนึ่งมีอะไรเป็นเหตุ ก็อ้างประโยคที่สอง เป็นเหตุของประโยคที่หนึ่ง
เช่น "วัตถุย่อมตกลงสู่พื้น เพราะ โลกมีแรงดึงดูด" แต่ถ้าถามว่ารู้ได้อย่างไร โลกมีแรงดึงดูด
ก็อ้างว่า "เพราะวัตถุทั้งหลายตกลงสู่พื้นโลก"

๒. ข้อบกพร่องของการสรุปผล

การใช้เหตุผลในภาษาบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาคือไม่สามารถสรุปผลได้ซึ่งเรียกว่า ปัญหาที่สรุปไม่ได้ มีอยู่มากมาย เช่น

๑) อาจารย์คนหนึ่ง มีความรู้ความสามารถมาก ได้สั่งสอนลูกศิษย์ จนกระทั่งศิษย์มีความสามารถไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าอาจารย์ และให้คำมั่นว่าถ้าศิษย์มีความสามารถด้อยกว่าอาจารย์ อาจารย์จะไม่เรียกร้อยค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ในจำนวนศิษย์ทั้งหมดมีอยู่คนหนึ่งเมื่อจบการศึกษาแล้วไม่ยอมจ่ายค่าเล่าเรียน อาจารย์จึงได้ฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้อยให้ศิษย์จ่ายค่าเล่าเรียน ด้วยเหตุผลว่า "ถ้าศิษย์แพ้ ต้องเสียค่าเล่าเรียน ตามคำสั่งศาล

... ถ้าศิษย์ชนะต้องเสียค่าเล่าเรียนตามสัญญา"

เมื่อศิษย์ถูกฟ้องจึงกล่าวต่อหน้าศาลและอาจารย์ว่า "ท่านอาจารย์ที่เคารพ ถ้าอาจารย์ชนะความข้าพเจ้าจะไม่จ่ายเงินเพราะอาจารย์สอนข้าพเจ้าไม่ดีพอ"

ด้วยเหตุผลที่ว่า ถ้าแพ้ ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนตามสัญญา

ถ้าชนะ ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนตามคำสั่งศาล

ท้ายที่สุดไม่ว่าแพ้หรือชนะก็ไม่มีการจ่ายเงิน

๒) แม่คนหนึ่งพาลูกไปเที่ยวสวนสัตว์ เกิดเปลว ลูกหล่นไปในบ่อจระเข้ แม่อ่อนวอนขอให้จระเข้คืนลูกให้กับตน ในขณะที่จระเข้กำลังจะกินเด็ก จระเข้เกิดนึกสนุกจึงกล่าวว่า "ถ้าท่านเดาใจข้าถูก ข้าจะคืนลูกให้ ถ้าผิดข้าจะกินเด็ก" แม่จึงกล่าวว่า "ท่านจะกินลูกของข้า" จระเข้คิดได้ว่า ถ้ากินเด็กก็ตรงกับที่แม่เดาใจ แต่ถ้าจะคืนเด็ก ก็เท่ากับแม่เดาใจจระเข้ผิด

๓) นักศึกษาคนหนึ่ง ถามสมชายว่า "สมศรีเป็นคนอย่างไร"

สมชายตอบว่า "สมศรีโกหกเสมอ"

เมื่อมาถามสมศรีว่า "สมชายเป็นคนอย่างไร"

สมศรีตอบว่า "สมชายพูดจริงเสมอ"

๔) นักศึกษารามคำแหงคนหนึ่งพูดลอย ๆ ว่า นักศึกษารามคำแหงทุกคนผูกโกหกเสมอ

๕) ชายชราสองคนยืนสนทนากันอยู่ริมหนองน้ำ ขณะมีปลาตัวหนึ่งว่ายผ่านมา

ชายชราคนแรกเอ่ยขึ้นว่า "เจ้าปลา^{นี้}มีความสุขจริง ๆ เลย ว่ายน้ำอย่างสบายอารมณ์
งานการไม่ต้องทำ ก็มีกิน"

ชายชราคนที่สองจึงพูดขึ้นว่า "ท่านไม่ใช่ปลาแล้ว ท่านจะรู้ได้อย่างไรว่า ปลา^{นี้}มีความสุข"

ชายชราคนจึงพูดว่า "ในเมื่อท่านไม่ใช่ข้า แล้วท่านรู้ได้อย่างไรว่าข้า^{เจ้า}ไม่รู้ว่า
ปลา^{นี้}มีความสุข"

๗๗๗

จะเห็นได้ว่า "ภาษามัจจุรอนอยู่มากที่ไม่อาจแก้ไขได้ นอกจากจะเข้าไม่ถึงปรมาตถสัจ
แล้ว แม้ในระดับสมมติสัจเองก็ไม่อาจแสดงความรู้สึกนึกคิดได้ตรงตามต้องการ บางครั้งก็ขัดแย้ง
ในตัว อย่างไม่มีทางแก้ไข ทำให้เกิดความเข้าใจผิดกันอยู่เป็นประจำ เป็นสภาพของภาษา
ซึ่งเราต้องยอมรับและระวัง อย่าหวังใช้ภาษาเกินกว่าที่มันสามารถรับใช้เรา ภาษาเป็นทาส
ที่ซื่อสัตย์แต่โง่ จึงควรใช้ด้วยความไม่ประมาท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อย่ายอมสละเลือดเนื้อ และ
ชีวิตแก่ทาสที่โง่เง่าเช่นนี้เป็นอันขาด (กิริติ บุญเจือ ๒๕๒๓:๑๔๐)

๓. การสรุปผิด

เป็นการประมวลเหตุและผล ด้วยความไม่รอบคอบ ทำให้ข้อสรุปที่ได้นั้นคลาดเคลื่อนจาก
ความเป็นจริง ได้แก่

๓.๑ สรุปเร็วเกินไปโดยมีข้อมูลไม่มากเพียงพอได้แก่ การสรุปความรู้ใหม่ที่มีลักษณะ
ครอบคลุมไปถึงส่วนรวมทั้งหมด โดยอาศัยข้อมูลจากประสบการณ์ส่วนย่อยเพียงบางส่วนที่มีจำนวน
น้อย ไม่มากพอที่จะก่อให้เกิดความเชื่อถือได้ เช่น การชิมส้ม เพียง ๑ ลูก มีรสหวาน ก็สรุปว่า
ส้มทั้งกองนี้มีรสหวาน หรือ "หมอที่มีจรรยาแพทย์นะยังมีอยู่หรือ สมิยนี่ไม่มีหรอก คุณดูนี่สิ
แค่เซ็นต์ชื่อนิดเดียวในใบรับรองแพทย์ ตรวจก็ไม่ตรวจ คิดตั้ง ๕๐ บาท"

๓.๒ การสรุปจากข้อมูลซึ่งไม่เป็นตัวแทนที่ดี ได้แก่ การสรุปความรู้ที่เป็นส่วนรวมทั้งหมด โดยอาศัยข้อมูลส่วนย่อยบางส่วนซึ่งไม่ใช่ตัวแทนที่มีลักษณะส่วนรวมทั้งหมด เช่น "คนไทยนี้รวยจริง เศรษฐกิจต้องดีมาก ดูจากสถิติการสังฆรถยนต์เข้ามาใช้ และมีรถรามากมายเต็มไปหมด ผมนั่งจากสนามบินดอนเมืองมานี่รถติดตลอด" ซึ่งความจริงคนกรุงเทพฯที่ใช้รถไม่ใช่ตัวแทนของคนไทยทั่วประเทศ การใช้รถก็มีได้เป็นเครื่องบ่งบอกถึงการมีฐานะร่ำรวยหรือเศรษฐกิจของส่วนรวมดีเสมอไป เป็นค่านิยมของคนทั้งที่เป็นหนี้ เป็นสินในการซื้อมา

๓.๓ การสรุปสาเหตุผิดคือ เข้าใจว่าสิ่งหนึ่งเป็นสาเหตุของอีกสิ่งหนึ่งอย่างผิด ๆ มี ๒ อย่างคือ ก. สาเหตุใกล้เคียง คืออ้างว่าสิ่งที่เกิดก่อนเป็นสาเหตุของสิ่งที่เกิดตามมาติด ๆ เช่น "ไฟแดงทำให้เกิดไฟเขียว" หรือ "นาย ก เดินเข้าห้องเรียน นาย ข ค ง จ ตามเข้าห้องเพราะนาย ก เป็นเหตุ" หรือ การเกิดจันทรุปราคา ทำให้ท้องฟ้ามืดผู้คนยังป็นจุดประทัด เคาะกะละมัง ลักหนัก น้าก็สว่างดังเดิม สรุปว่าเพราะคนเสียงดัง ราหูท้อมจันทร์จึงตกใจกลัว และคลายตัวออกไป

ข. สาเหตุไกลกัน คือ สรุปว่าสิ่งที่อยู่ไกลปรากฏการณ์ เป็นสาเหตุของปรากฏการณ์ เช่น การที่คนล้มแล้วสรุปว่า คนที่อยู่ไกลบนตึก ซึ่งเป็นการสรุปสาเหตุผิดแต่บางอย่างก็ใช้ได้ ถ้าเกี่ยวข้องเป็นเหตุ-ผลของกัน เช่น เปิดโทรทัศน์มีเสียงและภาพเกิดขึ้นเป็นผลจากการส่งคลื่น จากสถานีที่อยู่ไกลออกไป

๓.๔ เปรียบเทียบผิดแง่ (Faulty Analogy) คือการสรุปความใหม่ โดยนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม เช่น "ร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ จะต้องออกกำลังกายเสมอ สงครามก็เหมือนกับการออกกำลังกายของรัฐ ฉะนั้นรัฐจะเข้มแข็งได้อย่างไร ถ้าไม่ทำสงคราม" แต่ในบางครั้งก็ใช้ได้ ถ้าเปรียบเทียบในแง่เดียวกัน เช่น การสรุปว่า ดาวอังคารน่าจะมีสิ่งมีชีวิตเหมือนกับโลก เพราะมีออกซิเจน ไฮโดรเจน และชั้นบรรยากาศคล้ายกับโลก

๓.๕ การรวมหมู่ (Composition) คือ การสรุปว่าส่วนรวม ต้องมีลักษณะเหมือนส่วนย่อย เช่น "ผู้พิพากษาก็เป็นคน ธรรมดาคนย่อมมีความลำเอียง ฉะนั้นคำพิพากษาของคณะผู้พิพากษานั้น ใช้ไม่ได้ เต็มไปด้วยอคติลำเอียง" ในความเป็นจริงนั้นการตัดสินใจ อ้างอิงกฎหมาย ซึ่งเป็นเครื่องขจัดอคติให้ออกไปได้ จึงต่างกันจากการใช้ความคิดของบุคคลทั่วไป

๓.๖ การแยกหมู่(Division) คือ การสรุปว่าส่วนย่อยแต่ละส่วนต้องมีลักษณะดี เช่นเดียวกับส่วนรวมทั้งหมด เช่น "นักฟุตบอลทีมชาติบราซิลเก่งทุกคน" ทั้งที่ความเป็นจริงไม่ว่าทุกคนต้องเก่ง

๓.๗ การสรุปอย่างหัวรุนแรงมองเพียงด้านเดียว เช่น " การกระทำของคนใดคนหนึ่งมีดีกับแล้ว ในกรณีที่คุณไม่ทำดี คุณก็แล้ว"

๓.๘ การเล่นแง่อย่างผิด ๆ (False Dilemma) เช่น "ถ้าล้อไม่ช่วยอีวโงววัสดุของบริษัท ล้อก็หางานใหม่ทำได้" หรือ เพื่อน ๒ คน คุณกันว่า

A: ไงเธอ ปีนเรียนหนังสือดีชั้นหรือยัง

B: ดีแล้ว (ให้ความรู้สึกแฉว่า แลวก่อน ๆ นั้นไม่ดีเลยหรือ)

: ไม่ดี (ให้ความรู้สึกแฉว่า ไม่ดีทั้งอดีต และ ปัจจุบัน)

: ควรตอบว่า ก็เรียนดีมาตลอด หรือเพียงไม่ดีขึ้น

๔. การทิ้งเหตุผล

การทิ้งเหตุผล เป็นการชักจูงอารมณ์ของผู้ฟังให้คล้อยตาม โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ซึ่งมีอยู่หลายประการ คือ

๔.๑ อ้างผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีอำนาจ หมายถึงการอ้างผู้มีชื่อเสียง อ้างบุคคลที่มีคนนับหน้าถือตาหรืออ้างตำรา อ้างการทดลอง มาสนับสนุนความคิดของตนเอง เช่น "คุณครูสอนว่าอย่าเด็ดดอกไม้ เพราะฉะนั้นเราไม่ควรเด็ดดอกไม้" หรือ "ร้านนาย ก อาหารอร่อยเพราะมีป้ายเซลล์ชวนชิม"

๔.๒ อ้างอิทธิพล หมายถึง การข่มขู่ให้ผู้ฟังเกรงกลัว เพื่อให้ผู้ฟังไม่กล้าโต้เถียง เช่น หญิงสาวผู้หนึ่งถูกชายผู้หนึ่งใช้มีดจ่อที่ข้างหลัง แล้วชายคนนั้นกล่าวว่ากระเป๋านั้นสมควรที่จะเป็นของผมนะครับ หรือ เรื่องหมาป่าจะกินลูกแกะในนิทานอีสป

๔.๓ แย้งที่ตัวบุคคลและที่มา หมายถึงการอ้างว่าผู้อื่นพูดไม่น่าเชื่อถือ เช่น "อย่าไปเชื่อเพราะนาย ก พูดโกหก เมื่อวันก่อนผมเคยถูกหลอกมาแล้วครั้งหนึ่ง" หรือ เรื่องเด็กเลี้ยงแกะ ในนิทานอีสป

๔.๔ อ้างจำนวน หมายถึง การเชื่อว่าสิ่งที่ถูกนั้นคนส่วนมากต้องเห็นด้วย ถ้าเป็นความคิดของบางคนแล้วไม่น่าเชื่อถือ เช่น "รัฐบาลประชาธิปไตยต้องปฏิบัติตามเสียงส่วนมากของสมาชิกร่วมรัฐบาล" หรือ "ใครๆ ก็เชื่อว่า โลกกลมแล้วมันจะแบนได้อย่างไร" หรือ "อาหารร้านนี้ต้องอร่อยเพราะคนเข้ามาก"

๔.๕ อ้างความไม่รู้ หมายถึง การไม่ยอมรับในสิ่งที่ตนเองไม่รู้ หรืออ้างความไม่รู้ของตนเอง เช่น "ผีไม่มีหรอกเพราะผมไม่เคยเห็น และวิทยาศาสตร์ก็พิสูจน์ไม่ได้" หรือ "โรคเอดส์ไม่มีหรอก เพราะผมไม่เคยเห็นใครเป็น" หรือ เรื่อง "กฎหมาย" ถ้าบุคคล ๓ หนึ่งฆ่าคนแต่ไม่มีหลักฐานว่า ใครฆ่า ซึ่งความจริงเขาคือ ฆาตกร โดย กฎหมายถือว่าบริสุทธิ์

และการไม่ยอมรับในความรู้ของผู้อื่น เช่น "คุณจะไปรู้อะไร เรื่องการซื้อตามเทียมทหารในเมื่อคุณเป็นเพียงช่าวนาคนหนึ่ง" หรือ "คุณเป็นเพียงชาวสวนจะไปรู้ เรื่องการเมืองได้อย่างไร" หรือ "อย่าไปฟังความคิดของเขาเลย เขาจบเพียงแค่ชั้นประถมสี่เท่านั้น"

๔.๖ อ้างความเป็นพวกเดียวกัน หมายถึง การจัดตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือการจัดกลุ่มให้ผู้อื่น เช่น "พี่น้องชาวไทยที่รักทั้งหลาย" หรือ "เราพวกเดียวกัน" หรือ "สาวภูไทสวยด้วยกันทั้งนั้น" หรือ "คนพวกนี้"

๔.๗ อ้างความเมตตา หมายถึง การขอร้องให้ผู้ฟังเกิดความเห็นใจ เช่น "ได้โปรดเถิดครับผมต้องหางานเป็นค่าเทอมลูก" หรือ "อาจารย์ครับ อย่าให้ผมตกเลยนะครับ ผมเหลืออีกวิชาเดียวก็จบแล้ว ถ้าผมต้องตกวิชาหนึ่ง เสียเวลาอีกหนึ่งปี และการทำงานที่ทำอยู่ก็ไม่ก้าวหน้าอีก ได้โปรดช่วยผมด้วยนะครับ"

๔.๘ อ่างผู้อื่นเป็นตัวอย่าง เช่น นาย ก ขับรถฝ่าไฟแดง ถูกตำรวจจับ จึงกล่าวว่า " คันนี้ก็ขับฝ่าไฟแดงทำไมจำถึงไม่จับ "

๔.๙ อ่างประเพณี หมายถึงการอาศัยความเชื่อที่เคยกระทำสืบต่อกันมา แล้วตั้งใจที่จะกระทำเช่นนั้นต่อไปอีก เช่น เล่นการพนันในงานทำบุญแล้วอ้างว่าเคยทำสืบต่อกันมา หรือ "ชาวมุสลิมห้ามแต่งงานกับชาวพุทธ"

๔.๑๐ อ่างความเกรงใจ หมายถึง การเอาใจผู้อื่นโดยขาดเหตุผล กระทำไปด้วยความเกรงใจ เช่น "เราไม่ควรเรียนภาษาอังกฤษเพราะหัวหน้าเราไม่ชอบ" หรือ "กู่ตีแก่เป็นคนก่อตั้งร้านของเรา และแกมาจากเมืองจีนเราควรตั้งชื่อร้านเป็นภาษาจีน"

๔.๑๑ ตั้งประเด็นนำ หมายถึง การตั้งคำถามให้ผู้ฟังตอบไปในแนวทางที่ต้องการ

เช่น ลูกชาย : "พ่อรักลูกทุกคนใช่ไหมครับ"
พ่อ : "ใช่"
ลูกชาย : "ถ้าลูกทำผิดพ่อต้องลงโทษใช่ไหมครับ"
พ่อ : "ใช่"
ลูกชาย : "พ่อทำโทษก็เพื่อให้ลูกสำนึกผิดและหลาบจำใช่ไหมครับ"
พ่อ : "ใช่"
ลูกชาย : "ถ้าจำแล้วพ่อจะไม่ทำโทษอีกใช่ไหมครับ"
พ่อ : "ทำนองนั้น"
ลูกชาย : "เมื่อนี้ผมทำแจกันแตกพ่อไม่ทำโทษผมนะครับ ผมจำแล้ว"
พ่อ : "???"

๔.๑๒ การเยาะเย้ย เป็นการใช้คำพูดในเชิงดูหมิ่นความคิดของผู้อื่น ในกรณีที่ตนเองไม่เห็นด้วย หรือในกรณีที่ตนไม่สบายอารมณ์ เช่น "คุณคงเป็นโรคประสาทแน่เลย ใครจะไปอยู่ได้ในอวกาศ" หรือ "เฮ้อพวกเรามาดูหน้าคนเก่งจากอเมริกากันหน่อย"

๔.๑๓ หาข้อแก้ตัว หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการใช้เหตุผลจากเรื่องหนึ่งให้เป็นอีกเรื่องหนึ่ง หรือการอ้างเหตุผลเพื่อเอาตัวรอดแบบที่ไม่ตรงประเด็นอย่างชัดเจน เช่น เรื่องหมาจิ้งจอกบอกว่างูงุ่นเปรี้ยวมะนาวหวานในนิทานอีสป หรือเพื่อนคนหนึ่งพูดว่า "นายทำผิดรู้ไหม" อีกคนตอบว่า "เออ ! เวลา มีน้อย"

๔.๑๔ เชื่อเพราะอยากเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลไม่ใช้เหตุผลในการคิด เช่น "รู้ได้อย่างไรว่าพระเจ้ามีจริง : ก็ฉันเชื่อนี่"